

NAPLÓ

SZARKA GÉZA (1897-1974)

Nyugtalan az ember szíve, ha a hírek halált közölnek. És nő a felelőség, az élőkre szabott. Hirtelen kicsiknek érezzük magunkat, mint egy ránk nem illő mundérban. Nyúlunk egy kéz után, de már soha el nem érjük. — Évekig laktam egy házban Szarka Gézával, mindenki Géza bácsijával, a tanárral, mindenki „tanító urá”-val, az íróval, itt, Fehérvárott. Napról napra találkozhattam vele a lépcsőfordulóban, a kapuban; vagy sétái során az utcán tünt föl sovány, enyhén hajlott, törekeny alakja a kisváros nyüzsgő sokaságában. Mikor ráköszöntem, kissé cinkos mosollyal nyúlt a sapkájához, hogy egy „szerbuszt” intsen. Volt ebben a mosolyban valami biztatás, hisz tudta, hogy írásra készülök. Ha keveset beszélünk is egymással, gondolataink találkoztak, őt olvasva. Tudom, tudják ismerői, egykori tanítványai és bajtársai, hogy aki most elköszönt, a becsület hordozója volt és vált örökké azzá tetteiben, írásaiban. Megjelent könyvei, antológia-darabjai, cikkei tanúskodnak rendíthetetlen hitéről.

A munka jelentette minden napját az idő fölhalmozta íróasztalán a megírandó jegyzeteket, az elintézésre váró hagyatékot, sajnós örökre. Fia-tal éveiben tanára, majd igazgatója a fehérvári leány gimnáziumnak. Személyéhez fűződik a Vörösmarty Társaság létrehívása, melynek elnöke, s a „társaság” kiadványainak szerkesztője. Számos lap munkatársa; szépíró, színdarabok szerzője, ifjúsági regény írója. Munkáját többek között Móricz Zsigmond méltatja a Nyugatban. A felszabadulás utáni írásai az Új Emberben, a Vigiliában, a Magyar Nemzetben és a Művészetben találhatók. Utolsó könyve, elbeszélés-gyűjteménye: a *Hivom az élöket* 1964-ben jelent meg. A múlt évben még mert vállalni egy amerikai (USA) és hollandiai utazást repülőgéppel. Utijegyzete a Vigilia ez évi 6. számában olvasható *Hollandiai mozaik* címmel. És posztumusszá nőtt cikkével temetése napján kattogott a rotációs az Új Ember hasábjain. Most elment, elutazott, nem egy másik földrészre: messzebb, a visszahívhatatlanba.

S. L.

KÖNYVEK KÖZÖTT

FALU TAMÁS KÖLTÉSZE

Minden elismerést megérdemel a Magvető Könyvkiadó, elsősorban pedig a szerkesztő, Csanádi Imre, aki értő, szerető utószavával ajánlja az olvasónak Falu Tamás összegyűjtött verseit.* Igaz, az olvasók alighanem jobban ismerték és ismerik liráját, mint az irodalomtörténészek, akik még az Irodalmi Lexikonba sem tartották felvételre érdemesnek. Falu Tamás bizonyára nem búslakodott emiatt, hiszen a „kimaradtak” is eléggé díszes galériát alkotnak. (Talán őket is megtévesztette ez a csendes, visszahúzódó,

halk szavú szerény poéta, aki annyiszor és olyan makacsul ismételte a maga esendőségét:

Kórusban énekeltem,
Kórista voltam én,
Ott álltam a tömegben,
Sosem voltam egyén.
Munkás voltam robotban,
Ki karban kesereg,
Piac és vásár voltam,
Népség és hadsereg.
Szájról szájra nem adták
Soha árva nevem,
Szín!apra nem nyomtatták,
Maradtam névtelen.
(Kórista)

Valójában ez a visszavonultán, mindig vidéken élő költő nagyon is kilát-

* Vidéki állomások (Magvető, 1974.)

szik abból a tömegeből. Első olvasásra talán azt hinnék, hogy a konzervatív hagyományokat őrzi, a figyelmes fül azonban már korai verseiben is kihallgathatja a modernebb hangokat. Az ő líráját is megtermékenyítették a „piros kacajok” és titokzatos lángok, mint Adyét, s érte is eljött a „halál koroms, bús, fekete batárja”. Előtte is szinte a végtelenbe tágult és titkos üzeneteket adott tovább a mező, mint Juhász Gyulánál. Ő is a riadt, félszeg kisgyerek panaszos gesztusával szemlélte a világot, mint Kosztolányi. (Van egy mesteri verse — *Pest* a címe —, amelyben elmondja, hogyan ment anyja kezét fogva, a lóvonatok túlkölését hallgatva a pesti aszfalton, hogyan ismerkedett a nagyváros zsidóságával, és hogyan próbálta legyőzni fel-feltámadó félelmét. Ez a vers a-maga egyszerűségében és tudatosan kiszámított rímeivel mintha a *Szegény kisgyermek panaszainak* volna a párja.) Neki is megvolt a maga szecessziója, megvoltak a maga izmusai, de nála nem egy nyakkendő kelt lila dalra, hanem a „kedves padok” a ház előtt. Nála is fel-felsejlik a halál, a korai elmúlás képe. Ady állandóan birkózott a halállal. Falu Tamás szívesen választaná korai verseiben az elmúlást, de egy-egy halk, szerény képből rögtön azt is érezteti, hogy mindez csak költői fikció, játék:

Oly jó volna a hídra lépni,
S velük a múltba szökni át...
De valami úgy fogva tart itt,
Mint rézkapocs a bibliát.

Van valami meszeszerű a lírájában. Mintha Andersen egyik-másik történetét olvasnánk könnyes izgalomban, tudva, hogy a végén azért minden jóra fordul, de addig a hősnak folyton szenvednie, küzdenie kell. Mint ahogy szem számára észrevétlenül küzdött és szenvedett maga a költő is, akit azért ugyanúgy „fogva tartott” a kisvárosi környezet, mint Adyt a magyar Ugar. Nem véletlen, hogy „levélben” idézi az oblomovizmust, s ebben a már jelzett Ady-verset visszahangozza: „Lelkünkön kétség molya nem rág, / velünk hízik az unalom, / Repkény vagyunk, kik annak élünk, / Hogy fel ne küszünk a falon”.

Az első világháború kirobbanása pillanatában nagyon kevés költő tudott szabadulni a mesterségesen felkorbácsolt nacionalista-közhangulattól. A konzervatívnak elkönyvelt Falu Tamás elsők között emelte fel szavát a vér-

ontás és a pusztítás ellen. Egyik 1914-es versében, a *Reggeli postában* néhány tömönddel, néhány múlt századi finom bókkaal olyan izzón hiteles, olyan fájdalmasan őszinte bírálatát adja a háború tényének, mint a legnagyobbak. Ez a verse valóságos gyöngyszeme költészetének, érdemes teljes egészében idéznünk:

Mi jól vagyunk. Nincs semmi újság.
A nagymama már nem beteg.
Reggelenként kék kőd üli meg
A fakó színű kerteket.
Ugye, hogy győzünk? Ó, énbennem
Tántoríthatlan él a hit!
A napom munkában telik el,
Este olvasom Jókait.
A szüret rossz. A szőlőhegyre
Még kinézni is szinte fáj.
A Chasselas-rouge mind-mind lepergett,
S nem parfümöz a muskotály.
Már elültették a rózsafákat.
Most itt ülök a melegen.
Küzdjön tovább... S ha néha fázik,
Tegye szívére levellem.

Hosszú lapokat tölthetne meg e vers elemzése, s még akkor sem merítenénk ki titkait, az idill elvesztésének bámulatosan finom és pontos rajzát, a befejezés érzelmes, de nem könnyfakasztó pátosát. S itt érdemes feltennünk azt a kérdést, melyet bizonyára feltett magának Csanádi Imre is, amikor a sok visszautasítás után kezébe vette a vastag dossziét, s a benne olvasható versek egyszerre búvkörükbe vonták: mi a titka Falu Tamásnak? mi a magyarázata, hogy míg az Új Idők körüli lírát ma már menthetetlenül avíttnak, porosnak érezzük, az ő versei ma is frissek maradtak?

Mindenekelőtt talán azért, mert olyan eszmények szolgálatára szentelte magát, amelyek sosem válnak korszerűtlenné. A szeretetnek, a megbecsülésnek kevés olyan kitartó megszólaltatója van, mint ő. Legszívesebben szívébe fogadná, zárná az egész emberiséget, mint *Vonatok* című szép versének nyitánya bizonyítja:

Kimegyek sokszor az állomásra,
Jönnek lihegve fáradt vonatok.
Lelkem mozdonyát elébük fogom,
S ha elindulnak, velük robagok.
A sok ajtó lelkemre csapódik,
A sok utas lelkemre rohan.
Úgy érzem, ók, akik itt maradtak,
S én hagyom itt őket boldogan.

Mindig olyan érzéseket, érzelmeket fejez ki, amelyek ott vibrálnak mindnyájunk szívében, s ugyanazt a nosz-

talgiát szólaltatja meg, mely mindünkben ott él az elveszített gyermekkor iránt. Mert valóban gyermeki költészet ez, a gyermeklélek minden tisztaságával és igazság-tiszteletével. Néha úgy történnek meg a dolgok, mint a mesében, vagy a képzeletben: az agglégény felutazik Pestre, s már a vonaton meghal. Temetése előtt elcserélik koporsója feliratát, s őt gyászolja mindenki, aki a sokgyerekes apa temetésére jött el (*Az agglégény*). És csak akkor eszmélünk a mese varázsából, amikor hirtelen szinte szíven üt egy-egy mesteri költői találat, amikor tetten érhetjük a versalkotó fantázia jelenlétét. (Az alkonyat leírása: „S a boltajtón szürke kosarával / Álmot venni belép a homály.”) Gyermeki — a szó legszebb értelmében — a csendes, szívsós, állhatatos hűség, az, amellyel közvetlen környezetét, de egész hazáját is meg-megidézli, sose pátozzal, hanem azt is mindig az egyszerűség ígézetében:

Szeretlek apró, nádfődeles házak,
Szeretlek karcsú, ingó jegenyék.
Szeretlek félénk nefelejcsvirágok,
Kiknek lelke fehér és szeme kék...
Házak, virágok, jegenyék.

Szeretlek utcák, akik haza futtok,
Szeretlek kertek, hidak, temetők.
Szeretlek tornyok nyakának csengői,
Örök búcsúzóra sirva csengetők...
Tornyok, harangok, temetők.

Szeretlek fészkek, kikbe szívem tenném,
Kelnének belőle szelíd madarak,
Hogy amikor már messze-messze járok,
Mint álom s emlék rátok szálljanak,
Házak, virágok, sudarak.

(S még egy gyönyörű példája a hűségnek, de immár az életrajzból: az idén ötven éve, hogy Falu Tamás Ócsán él. Soha nem vágyódott el onnan. S az évek során valóban róla lett nevezetes a falu, ahogy Rónay György írta a kötetben közölt *Ócsa* című versében: „Főbb nevezetességei: / szép régi román templom / meg hogy itt él Falu Tamás, / a nyolcvanöt éves költő”. A különbség csak az, hogy most épp e hó tizedik napján tölti be kilencvenharmadik évét, melyhez továbbiakat kívánunk mi is neki sok szeretettel.)

„A szívemben egy aggastyán sír, / S egy árva gyerekek énekel” — írta a húszas évek elején, híven fejezve ki az akkori idők hangulatát is. Költészetében ezekben az években bámulatosan elmélyült. Új hangra talál, s az em-

lékekből, vágyakból és képzeletből gyöngéd, áttetsző világot teremt, ahová elhúzódhat, s ahol tisztán, érintetlenül élnek a legnemesebb eszmények. Mint-ha Krúdy prózája támadna új életre a *Postakürt*-ben:

A postakocsi kürtjét hallom,
Vedd fel, kedves, a rokolyád.
Nem való ez a kor minékünk,
Gyerünk innen, gyerünk tovább.

En fölkapom alvó gitárom,
S fölveszem vatermörderem,
Induljunk egymáshoz simulva,
Által virágos völgyeken.

Megállunk majd egy régi háznál,
Tölgyfák alatt, domboldalon,
Spinéthez ülsz, én melléd állok,
S ezt a dalt is ott folytatom.

Ezekben az években tágulnak ki, kapnak mélyebb, tovább-búgó zengést verszárlatai. Ez költészetének különben egyik legegységibb sajátja. A rövid verset, melyet oly szívesen művel, kitégítja ezekkel a leheletnyi csattanókkal, melyek majdnem mindig mély emberi és filozófiai tartalmat hordoznak.

És még egy megragadó metamorfózis: a felszabadulás után új élményekkel, új perspektívákkal gazdagabban megtanulja Falu Tamás a „többszám” igazi jelentését is. Néhány évig a maga módján ő is bekapcsolódott az új életbe — (s megírja a pompás *Kivándorlóhoz* című verset, mely ugyan csak a hűség dokumentuma) — onnan azonban a negyvenes évek végén sokakkal együtt kiszorul, s jóformán csak a *Téli kikötő* (1957) című kötet híradásával tér vissza. Sokszor érzi úgy, emlékeibe zuhan, olvasóia azonban mindig tanúja lehet a felemelkedésnek is, mert a humor és ironia segítségével mindig maásra tud szárnyalni. Ez a rezignált, fanyar, bár bölcs és nagy-nagy szeretettől fűtött magatartás jellemzi újabban költészetét is, mely még mindig telve van meglepetésekkel, váratlan aiándékokkal.

Elmúlik az élet Ha a történelem
s sok semmivel, küszöbére lép,
az ember amíg él, csak vizes szivaccsal
kevés-jót mível. írja fel nevéit.

— írja. Itt azonban vitába kell szállnunk vele. A *Vidéki állomások* bizonyossága szerint maradandó lesz neve is. Mert lehet, hogy sokáig „névtelen kórista” volt: de eljött az idő, amikor az ő szólójára is teljes lélekkel figyelünk kell.

SÍKI GÉZA

ZENEI JEGYZETEK

KÉT JUBILEUM

BÁRDOS LAJOS 75 ÉVES

Egy-egy jubileum alkalom arra, hogy visszapillantást tegyünk, felmérjünk, értékeljünk. Bárdos Lajos esetében az értékelést máris megtette az idő, hiszen elmondhatjuk: életműve a magyar és az egyetemes zenetörténet maradványkincse. A jubileum alkalmával vallo-másokat hallhattunk, olvashattunk tanítványoktól, pályatársaktól, de úgy érezzük: ideje lenne művészetével behatóbban foglalkozni, rámutatva kompozícióiban azokra a helyekre, amelyekkel évtizedekkel elől járt, jelezve korunk zenéjének útját. Bárdos Lajos mindenkor korszerű zeneszerző volt, és ma is finom érzékkel, óriási zenetudományi ismerettel figyeli, elemzi a legújabb zenei törekvéseket. Emlékezetes számomra a két évvel ezelőtti egyik OMCE T közgyűlés, ahol avantgárd zenének kitűnő képviselőjének, Sáry Lászlónak miséjéről szolt elismeréssel, büzdítva a szerzőt és fiatal társait a további munkára, egyházzenei megújulásunk érdekében. Mert — ahogyan akkor mondta — szükségesek új művek, hogy az egyház sajátos zenei nyelven, a korhoz szabva mondja el az ember imádságát, követve az elődök példáját.

Mint karmester, már 1929-től szívén viselte századunk zenéjének ügyét. A Palestrina Kórus élén mutatta be például Sztravinszkij Zsoltárszimfóniáját. S hogy a mű azóta is foglalkoztatja, bizonyíték az elmúlt hetekben megjelent „Tíz újabb írás” című kötete, melyben a szimfóniát bámulatos egyszerűséggel, pontossággal elemzi. Van a könyvnek egy fejezete, amely az organikus zenei szerkesztést vizsgálja, elsőnek a gregoriánt. Ha az 1969-ben megjelent „Harminc írás”-t forgatjuk, találkozunk ezzel a címmel is: „Gregorián ritmus a magyar népénekekben”. Két rövid, de annál sommásabb tanulmány, amely arra utal: Bárdos Lajos egyházzenei anyanyelvünk egyik leghivatottabb művelője. A Magyar Kórus 1947. évi 68. számában írja, hogy amikor Seckauból Pösch Vilmossal és Kertész Gyulával hazatértek — ott tanulmányozták a bencések korális éneklését — „az élő gregoriánnum” ismeretének birtokában itthon „tanították, hirdették a liturgia lelkét, amennyire raituk állott.” Egyházzenei anyanyelvünk: a gregorián és

a magyar népzene szellemében alkotta-alkotja kezdettől fogva kórusműveit, miséit. 1935-ben jelent meg a Magyar Cantuale, ez a korszakalkotónak mondható egyházi karénekeskönyv, amelyben Kertész Gyula és Koudela Géza mellett Bárdos Lajos is számos egyházi népéneket harmonizált, látott el szólamokkal. Az Előszóban Shvoy Lajos székesfehérvári püspök, az OMCE akkori elnöke X. és XI. Pius pápa határozatait ismerteti az egyházzene megújításáról. A gyűjtemény a szerzők, szerkesztők jóvoltából valóban azt a hármast célt szolgálta, ami a két pápa megnyilatkozásaiban a legfontosabb: „A

Bárdos Lajos
Szabó J. György litográfiája

gyermekek már korán kezdjék el a gregorián és egyházi népénekekben való jártasság elsajátítását, a hívek minél tevékenyebben vegyenek részt az istentiszteleten és a gregorián ének a hívek gyakorlatában visszaállíttassék”, valamint hogy a liturgikus zenei kompozíció „menetében, ihletettségében és ízében” minél inkább közelítse meg a „gregorián dallamát”. Bárdos Lajos érdemét ezekben a törekvésekben nem lehet eléggé hangsúlyozni. Kristálytisztá szólamait (gyermekhangra is!), feldolgozásainak szakrális gazdagságát, kifejező erejét mindenkor követen-

dőnek tartjuk. Hogy a Magyar Cantuale célkitűzései ma is mennyire aktuálisak, nem kell külön magyarázni.

Báraos Lajos ott volt a Szent vagy, Uram! népekes könyvünk születésénél is. A „Mai magyar ének” című előadásvázlatában (1939) a nemzeti dalkuncsról szólva, hogy az Kodály és Bartók fellépéséig mennyire elfeledett volt, utal az egyházzene útjára, kiemelve az 1932-ben megjelent Szent vagy, Uram! jelentőségét. A könyv példája a szerkesztők útmutatása és Kodály nyilatkozata a megjelenés után („A munka nincs befejezve”) mondatja velünk: itt az idő, hogy népének-kincsünket megmentjük a feledéstől, felvegyük a templomi gyakorlatba, hogy általuk emeljük az istentiszteletek fényét, gazdagítsuk nemzeti kultúránkat, neveljük zenei izlésünket. Ma is érvényes Bárdos Lajos zeneszerzői tevékenységének az a célkitűzése, hogy zeneszerzőink vegyeskari és gyermekkari kórusokat komponáljanak népénekeinkből. Vannak bőven elfeledett népekek, értékesebnnél értékesebb dallamok, amelyek felkutatásra, harmonizálásra várnak. De csupán orgonakísérettel is megállnak a helyüket a szentmisén és más liturgikus cselekményeken.

Bárdos Lajos motettái, feldolgozásai magyar egyházzeneink gyöngyszemei. Bizonyára ezután is gazdagítani fogja ezeknek számát, és kívánjuk: pedagógiai tapasztalatait, világos látását — mint az OMCET társelnöke — ezután is gyümölcsöztesse egyházi kórusaink javára is, zenetudományi munkásságát pedig vezesse az az egyszerűség, amely a legbonyolultabb művek vizsgálatánál is azonnal a lényegre mutat. Munkáját jellemző egyetemes igényét továbbra is őrizze meg! Kívánunk sok-sok kórusművet legújabb költészetünk értékálló verseire, számtalan esztendő, hogy zenei közéletünket, zenepedagógiánkat újabb és újabb írásokkal szolgálja egykori mesterének, Kodály Zoltánnak szellemében.

GERGELY FERENC 60 ÉVES

A kétszeresen kitüntetett művész Budapesten született 1914-ben. Orgonatanulmányai mellett a Főiskolán énektanári diplomát is szerzett. Pályája azonban kezdetől összeforrta az orgonával: koncertezik itthon és külföldön, orgonákat tervez. Az orgonisták példája (Bach, Brixsi, Messiaen stb.) nyomán ő is templomi orgonista a pesti

ferenceseknél 1931 óta. Tanított a Nemzeti Zenedében, az Erkel Zeneművészeti Szakiskolában. 1954-től volt a Bartók Béla Szakiskola tanára, 1948 óta tanár a Zeneművészeti Főiskolán.

Nagykultúrájú művész, akit mindig megcsodálok, ha egy-egy kevésbé ismert orgonadarabról vagy magáról a szerzőről kérdezem: válaszaiban azonnal párhuzamot von a kor, az uralkodó irányzat és a kérdezett mű között. Átfogó ismerete, stílusérzéke legutóbb a francia orgonajáték történetét felölelő koncerteken különösen kitűnt. A bemutatókat mindig szívesen vállalja. Az ő érdeme például, hogy másfél éve megismerhettük Couprin gyönyörű Plébániái miséjét. Ami Gergely Ferenc legnagyobb erőnye: improvizáló és regisztráló képessége. Bámulatos az arányérzék, ahogyan egy-egy mű alaphangját, árnyalatait a játékokkal „beméri”, a rejtett szépségeket felvillantja. Nála nem a virtuozitás számít, hanem a hangok értéke, együtt és egyenként. Rendszerez abból a szempontból, ahogyan számára legideálisabb a hangzásoké. Pedig ösztönösen regisztrál. Elég egyetlen tudatos „alapállás”, hogy pillanatok alatt felmérje a „távolságot”: színben, dinamikában. A felület nála nem a csillogás, hanem ajtó a mélységekhez. Kevés művésznünk érzi úgy a zenei lényegét, ahogyan ő. Ez pedig csak egyféle módon ragadható meg: lélekből jövő muzikalitással. Erdemes újra és újra meghallgatni lemezfelvételeit, hogy erről meggyőződjünk. Improvizációiban is a zenére koncentrált. Sajátságos stílusa azonnal felismerhető. Nem a homogenitása, hanem a sokszínűségben jelentkező egység által. Ismeri az orgona csinját-binját, szinte együtt lélegzik hangszereivel. S ha technikája az utóbbi időben nem is gazdagodott, koncertjeinek atmoszférája, tartalma annál inkább.

Mint templomi orgonista ugyancsak sokat vállalt-vállal. A pesti ferencsek templomának Liszt Ferenc Kórusa minden orgonás bemutatóján közreműködik.

Kevés szó esik Gergely Ferencről, a pedagógusról. Pedig a nyári kántorképző kurzusok, a „Magyar orgonajáték” című kötetek, az általa lefordított Klotz-könyv („Az orgonáról”), a hozzászatolt kiegészítések a hazai orgonákról, kántorok részére közölt útmutatások a helyes orgonajátékról, továbbképzésről — emel-eqyia a lelkiismeretes tanárt állítják elének.

TÓTH SÁNDOR

LEMEZFIGYELŐ

(Haydn: Tóbiás visszatérése. Oratórium. Hungaroton SLPX 11660-63. Közreműködik: Bende Zsolt, Takács Klára, Fülöp Attila, Kincses Veronika, Kalmár Magda, a Budapesti Madrigálkórus és az Állami Hangversenyzenekar. Vezényel: Szekeres Ferenc.)

„A híres Haydn karmester úr folyó hó 2-án és 4-én előadott Tóbiás visszatérése című oratóriumával itt általános sikert aratott, és elismert művészetének újabb bizonyítékát adta.” E szavakkal kezdődik az egyik bécsi újság beszámolója 1775-ben a bemutató után. Pedig ez az előadás a szerző életének meglehetősen zaklatott periódusára esik: Esterházy Miklóssal újra és újra komor hangú levélváltásba bonyolódik, s a főúri üzenetek hangjából bizony kiérződik, hogy Haydn Eszterházán végső soron mégiscsak — cseléd maradt urai szemében. Bizonyára jóleső elégtétellel nyugtázta a sokszor megalázott muzsikust 1773-ban Mária Terézia királynő dícséretét, majd két év múlva oratóriuma bemutatása alkalmából a zajos sikert, mely azt bizonyította, hogy a messiás Eszterházán az ország legnagyobb zenésze él és alkot. „A rendkívül nagyszámú hallgatóság el volt ragadtatva” s a korabeli beszámoló még hozzáteszi: „Haydn most már itt is ama nagy művésznek bizonyult, akinek művei keresettek egész Európában, és akiben a külföld is felismeri az őstehetséget”.

Persze, a Tóbiás visszatérése korántsem egy őstehetség műve. Az oratórium a nápolyi vokális művészet csillogzata alatt született. Mintha csak ez a valóban „őstehetségű” művész meg akarta volna mutatni, hogy hibátlanul beszéli a kor európai nyelvét, igaz, tehetsége már ekkor is fellázadt annak kötöttségei ellen. Az ekkor szinte kötelező allegóriával szakítva igazi cselekményt épített a műbe, s például a híres Vihar-kórusban minden béklyótól mentesen szárnyal fel a fény és árny ellentéte iránt oly fogékonny meszter képzelete.

Amikor Neukomm átdolgozta az oratóriumot, bizonyára a Teremtés és az Évszakok példája lebegett előtte, s ezért igyekezett kiküszöbölni a partitúrából a felesleges cirádákat. Mindazonáltal ez az átdolgozás többet értett, mint használt, s ezért a zene iránt érdeklődő világ nagy örömmel hallotta, hogy körülbelül tíz esztende-

je E. F. Schmidt az eredeti források alapján visszaállította a partitúrát. Ezt követi a mostani magyar felvétel is.

De hadd vessünk jel egy kérdést: vajon ez volt a legsürgetőbb Hydn-felvétel? Már csak azért is szembe kell néznünk ezzel a kérdéssel, mert a Hanglezgyártó Vállalat más vonatkozásban — különösen a fiatalkori és az ismeretlen szimfóniák publikálása terén — példamutatóan hozzájárul a Haydn-kultusz terjesztéséhez. Nyilvánvaló, hogy az igazán nagy alkotóművészek megbecsültetésének nem az a legszerencsésebb módja, ha a rájuk kevésbé jellemző, s nem elsőrendű alkotásaikat terjesztjük. A Tóbiás visszatérése pedig nem állítható a nagy oratóriumok vagy az utolsó műsék mellé. (Milyen gyönyörű vállalkozás volna például lemezre venni Haydn összes miséit!) Ezért felvételét csak a kitűnő előadók indokolhatják, akik valamennyien művészi tudásuk legjavát adva szolgálgják a zeneköltő intencióit. Jó a sztereó-hangzás, s nagyon szép, izléses a lemezeket tartalmazó doboz kivitelezése.

(Népszerű dalok. Hungaroton LXP 11560. Közreműködik: László Margit, Szirmay Márta, Kovács Kolozs, Melis György és Réti József. Zongorán kísér: Miklós György és Eöry Zsuzsa.)

Több ízben elmondtuk már, hogy a lemezgyűjtők nem kedvelik a „vegyes-salátákat”, tehát az olyan lemezeket, amelyek több szerző vagy több kor szak hasonló jellegű alkotásait kínálják. Ezúttal mégis kivételt kell tennünk. Hiszen ha ezekkel a közreműködőkkel és ezzel a műsorral képzeletbeli hangversenyt hirdetnének a plakátok, bizonyára azonnal elkelne minden jegy. Így koncert helyett a lemezek lesznek kellendők, s aki végighallgatja ezt a felvételt, mely a magyar előadóművészet aranykönyvének is egyik lapja, bizonyára nagy élménnyel gazdagodik.

A lemez zenei rendezője nagyszerű érzékkel válogatta össze a tizenöt dalt. A legtöbbet természetesen Schuberttől (s ha lett volna még hely, bizonyára sokan szívesen hallgatták volna még a Rémkirályt) és Schumanntól, akinek Két gránátosa zseniális zenei megvalósításban hallható. A csúcsteljesítmény azonban alighanem Beethoven Adelaidé-je, melyet a csodálatos Réti József tolmácsol a legnagyobbakéval azonos színvonalon.

(R. L.)